

Bevezetés

A tantárgy a gyermeki kíváncsiság megőrzésével a tanulók természet iránti érdeklődését az élettelen és élővilág felfedezésére, vizsgálatára, megismerésére irányítja, értékeinek tisztelésére, védelmére ösztönöz. Támaszt, biztosságot ad a természeti és lakóhelyi környezetben való tájékozódásban, valamint felhívja a tanulók figyelmét a veszélyhelyzetekre, az óvatosságra.

A tantárgy tanulása során a tanulók megismerkednek a lakóhelyük közvetlen közelében levő természeti és az ember által létrehozott környezet jellemző anyagaival, jelenségeivel, élőlényeivel, illetve azok változásával, valamint az emberek és környezetük kapcsolatával. Rácsodálkozhatnak a természet sokszínűségére, szépségére és megismerhetik pótolhatatlan értékeit.

A lakóhelyi környezettől haladunk az egyre távolabbi környezet megismerése felé, így eljutunk hazánk értékeinek megismeréséhez és megszeretetéséhez. Ezen értékeken keresztül kialakítjuk, megerősítjük azon pozitív attitűdöket, amelyek a környezet tisztelésére, óvására, védelmére sarkallják a diákokat és erősítik kötődésüket a lakókörnyezethez és tágabb otthonukhoz.

A tanulási folyamatokban előtérbe helyezzük az elemi természettudományos műveltség megalapozását az új ismeretek megszerzésével, azok rendszerezését, rögzítését úgy, hogy mindeközben fejlesszük az ismeretek mindennapi alkalmazásához szükséges képességeket. Előkészítjük a környezettel kapcsolatos fogalomalkotást a személyes és a csoportos öntevékeny tapasztalatszerzéssel.

Olyan magatartási formákat közvetítünk, amelyek megelőzik az életveszélyes helyzeteket, a környezetszennyezést és óvatosságot, biztosságra törekvést tanítanak.

A tanulók a tantárgy tanulása során egyre nagyobb önállósággal képessé válnak az udvarias, szabályos és balesetmentes közlekedésre, az egyre önállóbb és nagyobb térben történő tájékozódásra és az időben való eligazodásra.

Mindemellett igyekszünk kialakítani a tanulók helyes egészség szokásait, megalapozni a harmonikus környezet iránti felelősségérzetet, valamint az annak fenntartásához szükséges életvitelt és magatartást.

A tantárgy tanításának célja:

- Segítse elő, hogy a tanulók korszerű természettudományi műveltséget, világgépet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek fel magukban.
- Keltse fel a tanulóknak a környezetük élő és élettelen világa iránti érdeklődést.
- Bátorítsa a természet és a lakóhelyi környezet önálló megismerésére, alkotóinak, jelenségeinek felfedezésére!
- A fenntartható fejlődés és az elvárható biztonság igényeinek megfelelően formálja a tanulók gondolkodásmódját, természethez való viszonyát.
- Jól értelmezett, könnyen felidézhető, egyszerű kognitív műveletek végzésére alkalmas képzeteket alakítson ki a közvetlenül vagy közvetve megismerhető természeti és ember által létesített környezetről.
- Javítsa a tanulóknak a környezetük állapota iránti érzékenységét, alapozza meg a környezet értékeit tisztelő, azokat megóvni kész magatartásukat!
- Segítse őket tájékozódni természeti és társadalmi környezetükben, intse őket a veszélyhelyzetekkel kapcsolatos óvatosságra!
- A környezetismeret tantárgy tanulása során a tanulók ismerkedjenek meg lakóhelyük, környezetük jellemző anyagaival, jelenségeivel, élőlényeivel, illetve azok változásaival, jelenségekkel és törvényszerűségeikkel.

- Több más műveltségi területtel együttműködve tekinthessék át az embernek, az általa létrehozott társadalomnak, valamint az őt körülvevő természetnek a kölcsönhatásait.
- Fedezzék fel a természet sokszínűségét, szépségét, és ébredjenek rá pótolhatatlan, értékes mivoltára!
- A tanulók ébredjenek rá, hogy az ember része a természetnek, annak rendszereivel megbonthatatlan egységet alkot, társadalmi és egyéni cselekvései a természet folyamatainak részét képezik!
- Kiemelt cél az óvatosságra intés, az élet- és környezetkímélő, a veszélyhelyzetek megelőzését szolgáló magatartásformák kialakítása, s ezzel a személyes biztonság növelése.

Fejlesztési feladatok

- **A tantárgy fontos feladata**, hogy az elemi természettudományos műveltség mindennapi életben való alkalmazásához szükséges képességeket folyamatosan és rendszeresen fejlessze, formálja a pozitív személyiségjegyeket.
- A tanítás–tanulás folyamatában elsősorban a lakóhelyi, iskolai, települési környezet, majd hazánk értékeinek megismertetésére, megszerettetésére törekszünk! Ezen keresztül segítjük olyan pozitív attitűd kialakulását, mely az élő és élettelen környezet megóvására, védelmére ösztönöz, erősíti a lakóhelyhez való kötődést, valamint megalapozza a hazához és a nemzethez tartozás érzését.
- Az élő és élettelen környezettel kapcsolatos fogalomalkotást mind személyes, mind közös, tevékeny tapasztalatszerzéssel készítjük elő. Az egyszerű megismerési, tanulási módszerek megtanításával, begyakorlásával, alkalmazásával igyekszünk felkelteni – a gondolkodás fejlettségéhez illeszkedő mértékben – a természeti jelenségek, folyamatok ésszerű, tudományos magyarázata iránti igényt.
- Lakóhelyi környezetük megismerése során tanítjuk a tanulókat egyre nagyobb önállósággal szabályosan, balesetmentesen közlekedni, elemi fokon tájékozódni a térben, és az időben.
- A tantárgy ismereteket nyújt az anyag különböző formáinak érzékelhető tulajdonságairól. Tanítói irányítással megfigyeléseket, egyszerű kísérleteket, vizsgálódásokat végeztetünk. Segítünk észlelni, és elemi szinten értékelni a megfigyelt anyag mennyiségi és minőségi változásait. Ezáltal tanulóink gyakorlatot szereznek a mindennapi életben előforduló mérésekben, ezek mértékegységeinek alkalmazásában.
- Megismertetjük a helyes egészségzokásokat, megalapozzuk önmaguk, valamint az élő és élettelen környezetük iránti felelősségérzetüket, segítjük a környezeti harmónia létrejöttéhez és fenntartásához szükséges magatartás és életvitel kialakulását.
- Életközeli, alkalmazható tudást közvetítünk, így a tanulók képessé válnak a megszerzett ismeretek, tapasztalatok mindennapi életben való alkalmazására.
- **Az elérendő célok érdekében** a következő alapelveket követjük: tevékeny tanulás, mélyebb ismeretszerzés (elegendő idő, forrás), együttműködés, kommunikáció, szülők bevonása, fejlesztés megfelelő időben, közösségi kapcsolatok.
- Lehetőségeinkhez mérten tanévenként több alkalommal is igyekszünk lehetőséget biztosítani a természettel való közvetlen találkozásra, ezzel erősítve a gyerekek nyitottságát a természet szépségei iránt.
- Beavatjuk a tanulókat a közvetlen és közvetett ismeretszerzés módszereibe.

- A tanulókat a tananyaggal kapcsolatos további önálló ismeretszerzésre biztatjuk különböző képi és szöveges ismerethordozók révén.
- Lehetőséget biztosítunk különböző tárgyak, élőlények, jelenségek jellemzőinek elemi szintű összehasonlítására, következtetésekre.
- Gyakoroltatjuk elkülöníteni a lényegest a lényegtelenről.
- A tanulókat arra ösztönözzük, hogy megfigyeléseiket egyszerű módon, saját szavaikkal mondják el, rajzban, írásban rögzítsék.
- Ismerjék fel a közvetlen környezet élő és élettelen világának oksági összefüggéseit, és keressenek ezekre egyszerű magyarázatot.
- Lássák meg a környezet és saját egészségük közötti összefüggést.
- Ismerjék a biztonságot szolgáló szervezetek munkáját, megfelelően viselkedjenek vészhelyzetben.

Fejlesztendő területek

1. Tájékozódás a tudomány-technika-társadalom kölcsönhatásáról, a természettudományról, a tudomány és a tudományos megismerés természetéről

Tudomány–technika–társadalom	Természettudományos ismeretekkel tárgyalható technikai, társadalmi kérdések megfogalmazása a családi környezetből hozott s az életkornak megfelelő ismeretrendszerekből kiindulva. A kérdésfeltevés, az alapos vizsgálat igényének kialakítása, fejlesztése.
Természet	A természeti környezetnek mint a világ védelemre szoruló részének értelmezése. Annak fokozatos belátása, hogy az emberi tevékenység és maga az ember a természeti folyamatok szerves része.
Tudomány, tudományos világkép, a tudomány természete	A tudományos vizsgálat iránti igény fokozatos formálása.
Technika, technológia	A mindennapi életben használt, a gyerekek által jól ismert néhány technikai eszköz működésének magyarázata már ismert összefüggések vagy hétköznapi ismeretek segítségével. Az anyag nyersanyagból termékké való átalakulásának végigkísérése példákön.

2. Természettudományos megismerés

A természet megismerése	A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel.
Megfigyelés, kísérletezés, mérés	A mindennapi életben fontos szerepet játszó mennyiségek és azok mérésének fokozatos megismerése, gyakorlása. A vizsgált jelenségekkel kapcsolatos előzetes tudás számbavétele a tanulás során mindinkább tért nyerő megfigyelések, kísérletek végzése előtt.
Az ismerethordozók használata a megismerési folyamatban	Tanítói segítséggel tájékozódás egyszerűbb forrásanyagokban.

Az ismeretszerzés eredményeinek feldolgozása	Változások felismerése, azok fontosabb okainak megnevezése tanítói segítséggel. A különböző tárgyak, élőlények, jelenségek tanult jellemzőinek elemi szintű összehasonlítása, csoportosítása a megismert szempontok és saját elképzelések alapján. Egyszerű képi és szöveges információk, jelek értelmezése a megismert területeken.
---	--

3. Tájékozódás az élő és az élettelen természetről

Anyag	Tárgy (test) és anyag megkülönböztetése a nyelvhasználatban. Anyagfajták különbözőségének felismerése, anyagnevek anyagfajtához rendelése. Az anyagfajta és a használat közti összefüggés felismerése konkrét példán.
Anyagok a technikában és a hétköznapi életben	Használati tárgyak anyagainak felismerése, egyszerűbb anyagok technikai formálása, használati tárgyak készítése.
Halmazállapot	A halmazállapotok bemutatása, a tudományos értelmezéseknek megfelelő megkülönböztetése. (A porok nem kemény, de szilárd anyagok, a folyadék és a víz fogalma világosan elkülönül, a nagyobb viszkozitású folyadékok is folyadékok, természetesen a viszkozitás fogalmának meghatározása nélkül.)
Halmazállapot-változás	Halmazállapot-változások felismerése, besorolásuk a főbb típusokba. Konkrét halmazállapot-változások során annak bemutatása, elemzése, hogy az anyagok nem tűnnek el.
Anyagszerkezet (részecskeszemlélet)	Az anyag szerkezetével kapcsolatos gyermeki elképzelések feltárása, ezzel kapcsolatos beszélgetések.
Elemek, vegyületek, keverékek, oldatok, elegyek	Játékos ismerkedés egyszerű keverékekkel, oldatkészítéssel.
Környezetünk anyagai az anyagok osztályozása	Különbőféle anyagok felismerése, megkülönböztetése.
Energia	Változások párkölcsönhatásokban. Mi változtat, mi változik, mi csökken, mi nő.
Az energia terjedése	Egyszerű játékok hang, a fény és a hő terjedésével kapcsolatban.
Az energiaátalakulásokkal kapcsolatos társadalmi, technikai problémákhoz való viszony	Ismerkedés egyes technikai eszközök folyamatos működését lehetővé tevő anyagokkal és jelenségekkel. A készletek végességének megbeszélése.
Információ	Az információk átadásának egyszerű módjai, az érzékelés mint információszerzés.
A tér	Térérzet tudatosítása, tájékozódás a térben, irányok, távolságok, hosszak, nagyságrendek meghatározása (becslés, mérés). Földön kívüli térségek létének felismerése.
Idő és mozgás	Ismerkedés a természet könnyen megfigyelhető ciklusaival. Ezek megfigyelése, az eredmények rögzítése. Az idő becslése, saját mérések. Tájékozódás a mindennapok időviszonyaiban. A helyváltottatás és az eltelt idő összefüggésével való ismerkedés. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás tanulmányozása

	egyszerű példák segítségével.
A lakóhely, Magyarország, a Föld és az Univerzum	Az égitestekkel kapcsolatos elképzelések felszínre hozása, megfogalmazása, megbeszélése. A Naprendszerbeli égitestek viszonyaival (heliocentrikus kép), valamint a Föld alakjával kapcsolatos tudományos kép megformálása. Elemi ismeretek gyűjtése égitestekről, egyszerű megfigyelések végzése a meglévő tudás ellenőrzése érdekében.
Rendszer	A szó használata nélkül konkrét rendszerek konkrét elemzése. (Miből áll? Milyen kapcsolatokban vannak az elemek? Hogyan működik? Mi történik a rendszerrel? stb.)
Állapot, változás, folyamat.	Az elemzett konkrét rendszerek vizsgálata során az elemek állapotaival, a változásokkal kapcsolatos előzetes tudás felszínre hozása, összegyűjtése. Ismert állapotok, változások, folyamatok elkülönítése, megnevezése, a rendszerek leírásában való használata.
Az élet	Az élet értelmezésére vonatkozó gyermeki elképzelések felszínre hozása, ütköztetése más elképzelésekkel. Az életjelenségekhez kötött életértelmezés fokozatos erősítése. Az élő és élettelen összehasonlítása.
Evolúciós szemlélet	A születéssel, az egyedfejlődéssel és az öröklődéssel kapcsolatos gyermeki elképzelések felszínre hozása, összehasonlítása, más, köztük a tudományos nézetekkel való összevetése (természetesen csak a gyerekek létező, előzetes tudásával feldolgozható témákban).
Az élővilág szerveződési szintjei	A szerv-, szervezet-, fajta-, fajsziintekkel való ismerkedés példákon keresztül, megnevezések tanulása már ismert „egységekkel” kapcsolatban.
Az élővilág rendszerezése	Az élőlények három „felsőbb” nagy országához tartozó fogalmak (állat, növény, gomba) kiszélesítése, az állat- és növényfogalom gazdagítása, a kezdeti gyermeki elképzelések meghaladása. Az élőlények egyszerű csoportokba sorolása, a hierarchikus osztályozás igényének felkeltése.
Életműködések	A növények anyagcseréjével kapcsolatban kialakult gyermeki elképzelések feldolgozása, alternatívák felállítása.
Az ember egészsége	Törekvés a szervezet számára szükséges táplálékok ismeretére alapozott, megfelelő táplálkozási szokások kialakítására. Annak felismerése, hogy a környezet állapota az ember egészségére is hatással van. Az egészséges életkörülmények igénylése. A testi fogyatékkal élő emberek elfogadására való tudatos nevelés. Önismeretre nevelés, társas kapcsolatok, barátság, szeretet.
Fenntarthatóság, a környezet védelme	Néhány könnyen átlátható, megérthető, a gyereket közvetlenül, a gyakorlatban is érintő, helyi környezetvédelmi problémával való foglalkozás. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formák kialakítása.

Módszerek

Közvetlen tapasztalatok	A közvetlen tapasztalatok megszerzése során a tanulóknak alkalmuk nyílik minden érzékszervüket korlátozás nélkül használni.
Közvetett tapasztalatok	„Öt érzékem van, melyeket meg kell érintened, ha tanítani akarsz és azt akarod, hogy tanuljak. Remek ízlelésem és szaglásom, éles szemem és finom tapintásom van. Miért a fülemen keresztül kellene mindent megismernem?” Hasonlítanak a közvetlen tapasztalatokra, csak bizonyos elemeket elhagyunk. A valós helyzethez képest egyszerűbbek. Pl. Legóból, makettből megépítjük az iskola vagy a lakóhely környékét, nem megyünk el több alkalommal is tanulmányi sétára a témával kapcsolatosan.
Drámajáték	Mások tapasztalatait elevenítjük fel, belebújunk a növények, állatok, tárgyak „bőrébe”. A gyerekek részt vehetnek szereplőként vagy nézőként, így együtt érző módon élnek meg bizonyos élethelyzeteket, bele tudják élni magukat mások sorsába.
Bemutató	
Műalkotások, rajz, film, zene, vers.	Vizuális eszközök segítségével magyarázunk, bizonyítunk bizonyos folyamatokat.
	A jó bemutatást színesíthetjük drámajátékkal, modellekkel, eredeti élőlényekkel, tárgyakkal, film-, vagy diavetítéssel, számítógépes programokkal.
Kiállítások, modellek	Biztosítsunk lehetőséget minél több érzékszerv használatára (pl. érinthető tárgyak, állatsimogatás), mert ezek nagymértékben gazdagítják a tapasztalatot. A gyerekek maguk is készíthetnek kiállítást, modellt, maketteket.
Film, videó	Lehetővé teszik, hogy a figyelmet a fontos kérdésekre összpontosítsuk, megtekinthetünk többször lassított felvételen is jelenségeket, történéseket. A televízióban sok érdekes környezeti témájú filmet megtekinthetnek a gyerekek.
Hangfelvétel, diagramok, képek	A hangfelvételek, diagramok, képek egy-egy érzékszervünkre (látás, vagy hallás) hatnak. Egyénileg, vagy csoportosan használhatók. A képek, grafikonok tartalmát elmondhatjuk, értelmeztethetjük a gyerekekkel. A fotókat helyettesíthetjük esetenként egyszerű rajzokkal, amelyek a részletek elhanyagolásával a lényegesre irányítják a figyelmet.
Képi szimbólumok	A tanítás és tanulás legelvontabb eszközei. Leggyakrabban táblán vagy írásvetítővel jeleníthetjük meg. Ilyen pl. a kórházat jelző piros kereszt, a patakot jelző kék vonal, a számok, a szavakká összerakható betűk. Nyelvi szimbólumok.

Értékelés

Az értékelés alapelvei

Az értékelés alapja a tanulók folyamatos megfigyelése, a tevékenységek során tanúsított aktivitás, a tanuló önmagához mért előrehaladása, az ismeretek pontossága, azok alkalmazása. Az értékelésnél mindig szem előtt tartjuk az iskola pedagógiai programjának értékelésre vonatkozó fejezetét.

Értékelési szempontok

A tanuló:

- mennyire használja pontosan az elsajátított ismereteket.
- mennyire tudja a megszerzett ismereteket egymásra építeni.
- milyen szinten használja a megismerési módokat.
- mennyire jártas a megfigyelési eredmények lejegyzésében
- felismeri-e az ok-okozati összefüggéseket
- képes-e elemi következtetéseket levonni.

Az értékelés módja 1-4. osztályban

- A tanulók ismereteikről szóban, rajzban, írásban adnak számot.
- Első és második osztályban a rövid szóbeli beszámolót képek és tanítói kérdések segítik.
- Harmadik és negyedik osztályban a szóbeli felelet során egy-egy lecke anyagát kérjük számon.
- Ezekben az évfolyamokban a tantárgyi témákat témazáró írásbeli felmérés zárja.
- A szóbeli értékelés folyamatos a tanév során.
- A tanulók félévkor és tanév végén szöveges értékelést kapnak.
- Második osztálytól félévkor és tanév végén szöveges értékelés kapnak, a tanév során pedig a hagyományos módon érdemjegyekkel történik az értékelés.

1. évfolyam

Időkeret:

évi óraszám: 37 óra

heti óraszám: 1 óra

Célunk a természetről és az emberről, a kettő kölcsönhatásáról kialakult gyermeki világgép formálódásának, változásának elősegítése. Ennek egyik legfontosabb eszköze, hogy a tanulókkal fokozatosan megismertetjük a természettudományos megismerés módszereit, amiben fontos szerepet kap a természettudományos tartalmú ismerethordozók alkalmazása is.

Célunk, hogy a gyerekek a természeti jelenségek, a természetes vagy mesterséges környezetük, és saját testük változásainak magyarázatában, leírásában, előrejelzésében, illetve természettudományos tudást igénylő problémák megoldásában tudatosan alkalmazzák meglévő ismereteiket, legyenek előrejelzéseik a folyamatokra vonatkozóan. A korábban megkonstruált tudásuk alapján kialakított előrejelzéseiket megtanulják ellenőrizni megfigyelésekkel, kísérletekkel, mérésekkel, és fokozatosan sajátítsák el az így szerzett tapasztalatok korrekt rögzítésének technikáit is. A tapasztalatok elemzésére, és az előrejelzéseket igazoló vagy megcáfoló jelek felismerésére, az előzetes elképzelések kritikus szemléletére tanítjuk őket.

Fontos, hogy már az 1. osztályban a gyerekek egyszerre, integrált módon foglalkozzanak az élő és az élettelen természettel. Az élőlények megismerésének különös fontosságú részterülete az emberi test, és különösen a saját test, a részeinek, működésének, illetve az egészségnek és a betegségnek a megismerése. 1. osztályban ezen belül is kiemelt szerepet kap az érzékszervek megismerése, elsősorban érzékelési játékokon keresztül.

Célunk az „én testemhez képest” jellegű tájolások fejlesztésére alapozva a közvetlen környezetben gyalogosan és kerékpárral való eligazodás magabiztossá tétele.

Célunk a gyermek pozitív attitűdjeinek kialakítása, fejlesztése a természethez, az emberi testhez, az iskolához, a lakóhelyhez.

Témakörök, tartalmak	Tanulói tevékenység
A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan). Megfigyelés, összehasonlítás, csoportosítás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében.	Tapasztalatszerzés a környezetről az osztályteremben és az osztálytermen kívül séták és kirándulások során. A megfigyelések pontos megfogalmazása szóban.
A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban tanítói segítséggel.	Saját korábbi élményeikről néhány mondatos beszámoló szóban. A tanuló közvetlen környezetében élőlények megfigyelése a tanító irányításával. Tapasztalatok rajzos rögzítése, a korábbi személyes élmények beépítése. A valóságban megfigyelt jellemzők felismerése fényképen és rajzon. Anyagok, tárgyak, képek, szóképek csoportosítása tetszőleges és megadott szempont szerint. Csoportosítási szempont észrevétele. A megismert élőlények, jelenségek felismerése képeskönyvek, diaképek, filmfelvételek segítségével. Feladatértés bizonyítása aláhúzással, összekötéssel,

<p>Az iskola neve. Az iskola legfontosabb helyiségei, azok rendeltetése. A helyiségekben dolgozó felnőttek munkája. Az iskola környezetének jellemzői.</p> <p>Saját testhez viszonyított irányok (előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra). Tájékozási alapismertek</p> <p>Alapismeretek a tájékozódásról</p> <p>A gyermekek tájékozási módjának megismerése, a helyes tájékozódás tudatosítása.</p> <p>Saját testhez viszonyított irányok.</p> <p>Közlekedés</p> <p>A gyalogos közlekedés legfontosabb veszélyhelyzetei, szabályai (átkelés az útesten, vasúti átjárón). A közlekedési lámpák és a rendőr jelzései. Óvatos közlekedés a kis településeken, ahol nincs felfestett gyalogátkelőhely.</p> <p>A lakóhely ismerete</p> <p>A település (településrész) neve. A tanuló lakóhelyének pontos címe. Az iskola pontos címe, neve. A környék nevezetes épületei.</p> <p>A lakóhely jellegzetességei.</p> <p>A tapasztalatok, az ismeretek rögzítése.</p>	<p>színezéssel.</p> <p>Az iskola épületének megismerése. Tájékozódás az épületben. A különböző helyiségek rendeltetése. Viselkedési szabályok a mosdóban, ebédlőben, tornateremben, stb. Beszámoló az otthontól az iskoláig vezető útvonalról. Utcák neve, nevezetesebb épületek.</p> <p>Játékos gyakorlatok az irányok helyes használatára.</p> <p>A pedagógus által irányított csoportos tájékozási játékok.</p> <p>A saját testhez viszonyított irányok meghatározásának és követésének gyakorlása.</p> <p>Séta az iskola környékén. A közös gyalogos közlekedési élmények megbeszélése. Dramatikus játékok a közlekedés gyakorlására. Szabálytudat kialakítása. Az iskola megközelítése során adódó veszélyhelyzetek megbeszélése. Hogyan lehet elkerülni.</p> <p>Parkok, játszóterek, utcák, nevezetes épületek (templomok, önkormányzat, művelődési ház, üzletek, stb.). Emlékművek, szobrok. Az iskola környezetének bejárása. Adatok kitöltése a munkatankönyvben tanítói segítséggel. A lakóhely és iskola címének ismerete. A lakóhely néhány jellegzetességének megjelenítése rajzban, kiállítás formájában. A tapasztalatok rögzítése: rajzolással, színezéssel, adatlejegyzéssel, az adatok rendszerezésével.</p>
--	--

<p>Az élettelen természet alapismeretei</p> <p>Az évszakok. Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje.</p> <p>Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.</p> <p>Az időjárás elemeinek megfigyelése: nap-sugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben.</p> <p>A nap időtartama, a napszakok váltakozása, jellemzői.</p> <p>Használati tárgyaink anyaga. (Az óvodából hozott ismeretek megerősítése).</p> <p>Játékok a levegővel.</p> <p>Játékok a folyadékokkal.</p>	<p>Évszakok, hónapok, napszakok sorba rendezése időrend alapján képek segítségével.</p> <p>Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, jelképek, helyi szokások megismerése. Részvétel az ünnepeken, megjelenítés dramatikus játékokkal. (Pl. szüret, karácsony, húsvét, március 15., Madarak és fák napja, stb.).</p> <p>Egyszerű beszámoló a napi időjárásról szóban, a megfelelő rajzos jelek bekarikázása a munkatankönyvben. Évszakonként a víz különböző megjelenési formáinak érzékszervi megtapasztalása (eső, hó, zúzmara, dér, jég, hó, köd, pára). Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismerése tapasztalatból, képről, filmről (vihar, villámcsapás, hóvihár, árvíz). Védekezési lehetőségek a balesetek megelőzésére.</p> <p>Hogyan telik el egy napom? Szóbeli beszámolók, képsor alkotása.</p> <p>Különböző anyagok felismerése érzékszervi tapasztalással, játékos formában.</p> <p>Játékok a levegő jelenlétének és nélkülözhetetlenségének bizonyítására. A szellőztetés fontosságának megbeszélése. Spontán megnyilatkozások meghallgatása a levegőszennyezéssel, a környezetszennyezéssel kapcsolatosan. A tiszta levegő fontosságának felismertetése.</p> <p>Játékok a vízzel, színes folyadékokkal. Annak bizonyítása, hogy a víz a növények, állatok, emberek számára nélkülözhetetlen. Mimetikus játékok: szomszédos növény, állat, ember „mozgása, testbeszéde”. A vízzel való takarékoskodás lehetőségei otthon és az iskolában. A vizek tisztaságának óvása.</p>
---	---

<p>A mi házuk, otthonunk, családjuk.</p> <p>Munkamegosztás a családban.</p> <p>Foglalkozások.</p> <p>Akik segítenek a bajban.</p> <p>Az élő természet alapismeretei A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények megfigyelése (szín, alak, méret, illat, jellemző testrészei). Elemi ismeretek a növénygondozásról (mag- és palánta ültetés, öntözés).</p> <p>A gyümölcsök, zöldségfélék érzékszervi vizsgálata, felhasználása táplálkozásunkban. (Az óvodában szerzett tapasztalatok felelevenítése.)</p> <p>A közvetlen környezetben előforduló állatok, társállatok megfigyelése (mérete, alakja, színe, hangja, mozgása, táplálkozása, szaga, jellemző tevékenységei, szaporodása). A sokféleség bemutatása. A vadon élő és a háziállatok életmódja közötti alapvető különbség. A madarak és emlősök közötti érzékszervekkel megtapasztalható különbségek.</p> <p>Állatmesék és a valóság.</p>	<p>Hogyan tehetjük széppé, barátságosabbá otthonunkat.</p> <p>Mit vállalok a házimunkából? Szóbeli és rajzos beszámolók a család közös időtöltéseiről.</p> <p>A foglalkozások sokfélesége, megbecsülése. Szülők meghívása a tanórára, vagy a napközi foglalkozásra. Kérdésseltevések a munkájukkal kapcsolatosan.</p> <p>A tűzoltók, mentők és a rendőrség telefonszámának lejegyzése.</p> <p>Fák, bokrok, virágok megfigyelése a parkban, kertben. A sövény élővilága.</p> <p>Növénygondozási munkák megfigyelése (ültetés, öntözés, fűnyírás, talajlazítás). Segítség a szobanövények vagy a kertben élő növények gondozásában. Növényi részek csoportosítása, rajzolása.</p> <p>Séta a piacra, vásárcsarnokba, vagy a lakóhely kertés részébe. A látott zöldség- és gyümölcsfélék folyóvízben való mosásának gyakorlása. A nyersen fogyaszthatók illatának, ízének megtapasztalása. Gyümölcs és zöldségszobrocskák készítése.</p> <p>Állatok a parkban, kertben (csiga, rovarok, madarak). Két-három napra vendégül látunk egy csigát, megfelelő életfeltételeket teremtünk számára. Meghallgatjuk a reszelő nyelv munkálkodását a salátalevélen. Kirándulás egy faluba (háziállatok megtekintése), vagy állatkereskedésbe (kedvtelésből tartott állatok megfigyelése). Állatkert, háziállat-park megtekintése. Egy-egy élőlény jellegzetességeinek felsorolása kérdésekre. Állatmesék eljátszása dramatikus játékokkal. A mese és a valóság összehasonlítása.</p>
---	---

<p>Testünk, életműködésünk Testünk részei.</p> <p>Szervezetünk megfigyelhető ritmusai (szívdobogás, légzés, mozgások, ébrenlét, alvás). Érzékszerveink szerepe a környezet megismerésében.</p> <p>Az évszakoknak, az időjárásnak megfelelő öltözködés.</p> <p>Az egészség és a betegség. Helyes tisztálkodási szokások. Érzékszerveink óvása. Balesetmegelőzés, segítségkérés.</p> <p>A rendszeres, változatos táplálkozás fontossága.</p>	<p>Tájékozódás a saját testen. Saját légzés megfigyelése, játékos légző gyakorlatok. Társ szívdobogásának meghallgatása. Testünk működésének, változásainak megfigyelése különböző hatásokra. Játékos felismerési gyakorlatok a különféle érzékszervekkel. Helyzetgyakorlatok.</p> <p>Helyes öltözködés, tisztálkodás.</p> <p>Szituációs játékok: megbetegedtem, az orvosnál, baleset történt.</p> <p>A szükséges táplálékcsoportok bemutatása képekben, rajzos napi étrend készítése, összehasonlítása.</p>
--	--

A továbbfejlesztés alapja:

Az első és második évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekintjük, de célunk, hogy képességeinek megfelelően első osztály végén a tanuló:

- tájékozódjon jól saját testen, tudja megnevezni főbb testrészeit.
- tudja az irányokat helyesen használni.
- ismerje az iskola nevét, annak helységeit, s azokat rendeltetésszerűen használja.
- tudja elmondani saját lakcímét, szülei nevét.
- Ismerje a napszakokat, a hét napjait, a hónapok, évszakok nevét, azok sorrendjét.
- tudjon röviden beszámolni a napi időjárásról.
- tudja megkülönböztetni az élő és az élettelen.
- ismerje fel a növények és az állatok legfontosabb részeit.

2. évfolyam

Időkeret:

évi óraszám: 37 óra

heti óraszám: 1 óra

Folytatódik az 1. osztályban megkezdett folyamat. A megismerési folyamat középpontjában a természeti világról kialakított előzetes tudás áll.

Célunk a gyermek érzékelésének továbbfejlesztése az élettelen természet, és az ember által létrehozott anyagok fizikai tulajdonságainak játékos megfigyelésével, csoportosításával.

Erősítjük a gyermekek kötődését a természetes, és mesterséges élőhelyekhez, a vadon élő és háztáji állatokhoz, a természetett és dísznövényekhez. Az élőlények iránt érzett felelősségérzetet tovább fejlesztjük pl. növények tartásával az osztályteremben. Folytatjuk az élet fogalmának az első osztályban elkezdett formálását.

A tanulók figyelmét saját testük alapvető működéseire, a betegségek és elősködők elleni védekezésre, az egészséget károsító szokásokra, azok megelőzésére és elkerülésére irányítjuk.

Célunk a gyermek tájékozódásának további fejlesztése a közúti térképeken történő eligazodás gyakorlásával, a közúti jelzések biztonságos felismerésével és a biztonságos közlekedéshez szükséges alapvető szabályok megtanításával.

Tovább alakítjuk a tanulók pozitív attitűdjeit a településhez, a családhoz, a mássághoz és a fogyasztóssághoz.

Témakörök és tartalmak	Tanulói tevékenység
A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan). Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében	A dolgok érzékelhető tulajdonságainak megtapasztalása. Összehasonlítások az érzékek alapján (pl. nagyobb, hangosabb). Megfigyelések rögzítése tanítói irányítással írásban. A tanuló környezetében – a természetben, a háztartásban, a lakóhelyen – található gyakori tárgyakkól (pl. lehullott levelek, száraz termések, kavicsok, üres csigaházak, kelmedarabok, címkék, kupakok stb.) különböző gyűjtemények készítése és rendezésük.
Becslések, egyszerű mérések alkalmilag választott és szabvány egységekkel (m, dm, cm; kg, dkg; l, dl; óra, perc, nap, hét, hónap, év; °C) tanítói segítséggel. A tapasztalatok kifejezése é szóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.	Mérések, mértékegységek használata. A közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés megkülönböztetése. A tanulói tapasztalatok rögzítése tanítói segítséggel rajzban és írásban. Rövid, szóbeli vagy írásbeli kérdésre írásbeli válasz adása önállóan. Nem tanórán szerzett ismeretekről rövid szóbeli beszámoló adása. Kérdések megfogalmazása az összefüggések keresésekor. Vélemények megfogalmazása helyzetelemzéskor.

Mi a környezet?

Tedd széppé a közvetlen környezetet!
Kedvtelésből tartott állatok gondozása az osztályteremben.

Pozitív és negatív tapasztalatok, példák a saját környezetből (iskola, otthon).

Séta az iskola környékén, kirándulás a település környékének nevezetes helyeire.
Nevezetes épületek az iskola környékén, természeti formák.

A látottak ábrázolása rajzban. Kiállítás a rajzokból, képekből.

<p>Tájékoztatósi alapismeretek Út az otthontól az iskoláig. Az iskola környékének megfigyelése (közterületek, üzletek, intézmények, érdekes épületek, szabadidőközpontok, felszíni formák).</p> <p>Közlekedés Közlekedési eszközök a lakóhelyen. Helyes viselkedés a járműveken, a közlekedés illemszabályai. A gyermekbalesetek okai, megelőzésük.</p>	<p>Közlekedési eszközök csoportosítása választott szempontok szerint. Utazás különféle közlekedési eszközökön. Veszélyhelyzetek felismerése az iskola megközelítésekor. Helyes magatartásformák gyakorlása dramatikus játékokkal. Szabályok, jó tanácsok a közlekedéssel, a baleset--megelőzéssel kapcsolatosan.</p>
<p>Az élő természet alapismeretei Az erdő, mező élővilága. A természetett növények megfigyelése, vizsgálata. Csoportosítás felhasználásuk szerint.</p> <p>A vadon élő és a tenyésztett, kedvtelésből vagy társaként tartott állatok élete közötti különbség. Az állatok viselkedésének megfigyelése, leírása, összehasonlítása. Utódgondozás az állatvilágban.</p>	<p>Tapasztalatszerzés – előzetes megfigyelési szempontok alapján – a különböző élőhelyek élővilágáról.</p> <p>Az 1. o.-ban tanult ismeretek felidézése (kert, park). Tájékoztató az időben. Időmérések mértékegységek használatával. Az élőlények változásának megfigyelése az időben (növekedés, fejlődés, pusztulás). Az idő és életmód kapcsolata (több évig élő növények, egy évig élők, lombhullatás, költöző madarak, téli álm).</p>
<p>Az élettelen természet alapismeretei Az érzékszerveink szerepe környezetünk megismerésében. A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak (szín, alak, hőmérséklet, keménység, rugalmasság, íz, szag) megfigyelése. Mérhető és nem mérhető tulajdonságok.</p> <p>Az anyagok csoportosítása (fa, kelme, üveg, papír, cserép, fém, ásvány, műanyag). Az anyagok tulajdonságai és felhasználásuk közötti kapcsolat. Élelmiszerek.</p> <p>Az időjárás. Az időjárás hatása az élőlényekre.</p>	<p>Az érzékszervi tapasztalatokra épülő felismerő gyakorlatok. A tanuló közvetlen környezetében lévő tárgyak és élelmiszerek érzékelhető tulajdonságainak (alak, szín, felület, alaktartás, összenyomhatóság, illat, íz, hang) megtapasztalása. Összehasonlítások, sorba rendezések az érzékeltek és mérések alapján. Kapcsolat keresése a tulajdonság és a funkció között. A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Az anyagok környezetszennyező tulajdonságainak észrevétele. Megfigyelések, hőmérsékletmérés, lejegyzés. Napi megfigyelések.</p>
<p>Testünk, életműködésünk Életműködéseink főbb jellemzői (mozgás, táplálkozás, légzés, fejlődés). Legfontosabb szerveink szerepe életünkben.</p>	<p>A 8–9 éves gyermek helyes napirendjének kialakítása. Különböző mérések elvégzése a saját testen. Fogalomalkotás a belső szerveinkről,</p>

<p>A helyes táplálkozás fontossága. Hogyan kerül a kenyér az asztalunkra? A tej útja a tehéntől a fogyasztóig</p> <p>A helyes fog- és testápolás. A fogorvos és az orvos gyógyító munkája. A környezet szervezetünkre gyakorolt ártalmas hatásai (napsugárzás, hő, zaj, szennyezett levegő, víz, talaj, erős fény, a képernyő hatása, vér-szívó élősködők).</p> <p>Pozitív attitűdök kialakítása a betegséghez, a mássághoz, és a fogyatékosokhoz</p> <p>Fogyatékos, sérült embertársaink elfogadása.</p> <p>Környezeti ártalmak</p>	<p>szerepükről. Séta egy élelmiszerboltba, áruházban. Beszélgetések, példák, tapasztalatok. A táplálkozás szerepe a betegségek elleni védekezésben. A táplálék mennyisége, a táplálkozás minősége, rendszeressége.</p> <p>A helyes fogmosás, kézmosás gyakorlása. A mindennapos tisztálkodás megbeszélése. Dramatikus játékok a betegség, baleset, gyógyítás, gyógyulás témakörében. Beszélgetés, példák a fogyatékos emberek segítésére, elfogadására. Dramatikus játékok ebben a témakörben. Értéktükkötetés.</p> <p>A környezeti ártalmak, veszélyeztető tényezők, szennyezett víz és levegő, erős zaj a lakóhelyen és a természet közelében.</p>
<p>A lakóhely ismerete</p> <p>A település és környékének jellemző felszíni formái, vizei. A településhez fűződő hagyományok, mesék, mondák, történetek. A település egykori utcái, házai. Az emberek élete régen és most.</p>	<p>Tanulmányi séta a település környékére. A természeti formák megfigyelése, elnevezése, felismerése (síkság, dombok, hegyek, völgyek, patakok, folyók, tavak). Tájház, múzeum helytörténeti bemutatóhely, kiállítás megtekintése. Idős emberek meghívása beszélgetésre. Történetek, mondák, szokások, hagyományok gyűjtése. A helyi hagyományok ápolása.</p>

A továbbfejlesztés alapja:

- Megfigyeléseiről, tapasztalatairól a tanuló tudjon szóban beszámolni tanítói kérdések alapján!
- Tapasztalatait rögzítse tanítói segítséggel! Ismerje fel a tanult jelenségeket rajzról, képről!
- Ismert témakörben csoportosítson megadott szempont szerint!
- Legyen képes méréseket végezni, használja helyesen a tanult mértékegységeket!
- Használja helyesen a napszakok nevét! Sorolja fel az évszakokat és a hónapokat helyes sorrendben!
- Nevezze meg az évszakok jellemző időjárási jelenségeit!
- Mutasson be a tanult élőlények közül egyet, sorolja fel jellemző jegyeit!
- Tájékozódjon jól saját testén! Ismerje a fontosabb élelmiszercsoportokat, valamint ezek arányos fogyasztását egészsége érdekében!
- Fogadja el a másságot és a testi fogyatékos embereket!

- Ismerje és használja pontosan a helyet, helyzetet jelentő (előtte, mögötte, között, alatta, fölött, mellett) kifejezéseket!
- Nevezze meg otthona és az iskola között lévő legfőbb közlekedési veszélyforrásokat, ismerje azok elkerülésének módját!
- Ismerje lakóhelye főbb jellegzetességeit!
- Ismertessen egyet a település hagyományai közül!

3. évfolyam

Időkeret:

évi óraszám: 74 óra

heti óraszám: 2 óra

Folytatódik az előzetes tudás jelenségek magyarázatában, előrejelzésekben történő tudatos alkalmazása. A tevékenységek közt gyakran előforduló kísérletek, mérések, megfigyelések esetében egyre következetesebben alkalmazzuk az előzetes meggondolásokat, a hipotézisek kialakítását. Kiemelt szerepet kap a mérések eredményeinek becslése, a becslült adatoknak a mértekkel való összehasonlítása, és az eredményből a becslés valamint a mérés folyamataira vonatkozóan a következtetések levonása.

A gyerekek olvasási készségeinek fejlesztése érdekében is szükséges, hogy egyre jelentősebb szerepet kapjon a szövegfeldolgozás, amely során a szöveg megértése, a szövegben rejlő ismeretelemeknek a meglévő tudás elemeihez való kapcsolása a döntő kérdés.

Továbbra is alkalmazzuk a már megismert mérési módszereket az élettelen természet alkotó anyagok jellemzőinek alaposabb megismerésében, valamint a háztartásban zajló anyagi változásokkal, valamint az időjárás jelenségeivel kapcsolatos tudás fejlesztésében.

A tanulók élőlényekről alkotott képét tovább gazdagítjuk azok életének, környezeti feltételeinek, egymásra utaltságának megfigyelésével a közeli természetes élőhelyeken zajló természetjárás közben, esetleg élősarok gondozásával az osztályban.

A gyermek saját testéről alkotott képét a környezet, az életritmus és a leggyakoribb betegségek természettudományos megfigyelésével fejlesztjük tovább.

A tájékozódást a valóság térképi ábrázolásával, a térképolvasással, az ország ismeretének fejlesztésével, és séták közben, természetjárás során gyakoroltatjuk.

Célunk a gyermek pozitív attitűdjeinek fejlesztése a megismerési módszerekhez, az emberi testhez, az egészséges életmódhoz, a napirendhez, valamint a lakhelyhez, a megyéjéhez és Magyarországhoz.

Témakörök, tartalmak	Tanulói tevékenység
A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan). Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás, egyszerű kísérletek végzése a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok nyomkövetése, egyszerű természeti jelenségek felismerése.	A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Egyszerű kísérletek megfigyelése és elvégzése. Oksági összefüggések keresése a kísérletek tapasztalatai és a mindennapi tapasztalatok között.
Becslések, egyszerű mérések szabvány egységekkel (m, dm, cm, mm; t, kg, dkg, g; l, dl, cl, ml, hl; óra, perc, másodperc; °C) tanítói segítséggel.	Mérések, méréssorozatok végzése.

<p>A tapasztalatok általánosítása Ismerkedés a közvetlen tapasztalással nem megszerezhető ismeretek forrásaival (gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképek, álló- és mozgóképek). A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.</p>	<p>Tapasztalatok megjelenítése egyszerű ábrával, rajzzal. Saját korábbi tapasztalatok beépítése. Gyermekenciklopédiák, könyvek használata adott feldolgozási algoritmus segítségével. Tévéműsorok, reklámok és az azokban esetleg előforduló helyes és téves tájékoztatások megfigyelése, elemzése (pl. táplálkozás, gyógymódok).</p>
<p>Alapismeretek az élő természetről A növények életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásának hatása a növények életére (pl. fény, talaj, időjárás, szennyező anyagok). A növényi élet évszakos ritmusa.</p>	<p>Szeptemberi séta a vizek, vízpartok élővilágának megfigyelésére. (Tavasszal újra visszatérünk.) A növények alkalmazkodása az életkörülményekhez. (A fény felé igyekvő növények, az uralkodó szélirány által formálódott fák, a talaj minőségének, víztartalmának összehasonlítása más élőhelyekkel (kert, erdő, mező).</p>
<p>A környezet változásainak hatása az állatok életére. Az állatok évszakok szerinti viselkedése.</p> <p>A növények és állatok kapcsolata, egymásrautaltsága a természetben.</p>	<p>Halak, hüllők, rovarok, békák, madarak, emlősök megfigyelése a természetben, videofilmen. Hogyan alkalmazkodnak az évszakokhoz, az időjárás változásaihoz.</p> <p>A növények rejtőzködő helyet, táplálékot biztosítanak az állatok számára. Az állatok segítenek a növények szaporodásában, életfeltételeik javításában. Táplálékláncot, táplálékhálózatok alkotása applikációs képekből többféleképpen. Indoklásuk. Hogyan befolyásolja az ember környezete alakulását? Pozitív és negatív emberi tevékenységek, ezek következményei.</p>
<p>Viselkedéskultúra a természetben.</p>	<p>Helyes magatartásformák gyakorlása. Zaj nélkül, a kitaposott úton közlekedünk, nem háborgatjuk az állatokat, stb.</p>
<p>Testünk és életműködésünk Az egészséges életmód, helyes napirend, életrend. Egészség, sport. Testünk mérhető tulajdonságai. A környezet változásainak hatása életünkre.</p>	<p>Az életjelenségek változásainak megfigyelése saját testen és a társakén.</p>
<p>A helyes táplálkozás. Fontosabb élelmiszerek, táplálkozási ártalmak.</p>	<p>A változatos étrend fontossága. Az étkezés és a betegségekkel szembeni ellenálló-képesség közötti összefüggés.</p>
<p>A légzés. A tiszta levegő fontossága.</p>	
<p>A betegség tünetei (rossz közérzet, láz, fájdalom, hasmenés, hányás, vérzés). A leggyakoribb fertőző betegségek.</p>	<p>A kulturált viselkedési szabályok és a betegségek, balesetek közötti összefüggések (pl. tisztálkodás, zsebkendőhasználat,</p>

<p>A betegségmegelőzés lehetőségei. A betegápolás, beteglátogatás szabályai.</p>	<p>udvariasság). Dramatikus játékok.</p>
<p>A kuruzslás veszélyei.</p>	<p>A természetgyógyász készítmények helyes használata. Az orvos tanácsainak betartása.</p>
<p>Találkozás önmagaddal.</p>	<p>Az önismeret alapjainak kialakítása irodalmi</p>
<p>Az élettelen természet alapismeretei A környezetben előforduló anyagok mérhető tulajdonságai. A változások megfigyelése. A hőmérséklet változása. Halmazállapot-változások a mindennapi életben. A víz előfordulási formái a természetben. Időjárási hatások. A fagyás, olvadás, oldódás, forrás, párolgás, lecsapódás megfigyelése. E jelenségek hasznosítása a mindennapi életünkben.</p>	<p>szemelvények, dramatikus játékok, önelemzés segítségével. Megfigyelések, tapasztalatok, mérési eredmények elmondása szóban, rögzítés írásban megbeszélés után. Rövid szövegek igazságtartalmának elemzése, megvitatása, eldöntése előzetes tapasztalatok, megfigyelések alapján. A különféle anyagok halmazállapotának főbb jellemzői. A halmazállapot-változás megtapasztalása a természetben és kísérletek alapján. A levegő páratartalmának bizonyítása. A gőz feszítő erejének bizonyítása kísérlettel.</p>
<p>Az égés. Éghető és éghetetlen anyagok. A tűz haszna, káros hatásai. Mi okozhat tüzet a háztartásban? (elektromos készülékek, gyufa, karácsonyfa, gyertya) Játékos vizsgálódások mágnesekkel.</p>	<p>Különféle tűzoltási módszerek (homok, hab, víz). Az iskolai poroltó készülék használata. Gyakorlatok: gyors kivonulás az iskola tűzriadó terve szerint. Pánikhelyzet elkerülése, a tűzoltók telefonszáma. A megelőzés fontossága. Mit vonz a mágnes? Játékok különféle anyagokkal.</p>

<p>Mágneses működésű eszközök a környezetünkben (pl. záruk, sakktábla, hangszóró). Vonzás, taszítás megfigyelése.</p>	<p>Következtetések megfogalmazása szóban.</p>
<p>Közlekedés Jellemző közlekedési eszközök a lakóhelyen (modern és hagyományos). Helyi- és távolsági közlekedési eszközök. Helyes és helytelen utazási szokásaink. A gyerekek, mint a balesetek okozói.</p>	<p>Magatartásformák gyakorlása valós helyzetekben. Információ, jegyváltás, helyes viselkedés a különböző élethelyzetekben. A veszélyhelyzet, a gyermekbalesetek okai, és a viselkedés közötti összefüggés.</p>
<p>Tájékozódási alapismeretek A tárgyak alaprajza. Kicsinyítés rajzolással. Útvonalrajzok, térképvázlatok készítése jól ismert terepről. Együttesen tervezett térképjelek használata. Az iránytű. A négy fő világtáj (mellékvilágtájak). Felszínformák. A lakóhely és környékének felszínformái. Állóvizek, folyóvizek. Hogyan alakítja az időjárás a felszínt?</p>	<p>Útvonalak berajzolása az alaprajzba. Térképvázlat készítése az iskola környékéről. Jelek alkalmazása. Tájékozódás a szabadban iránytű segítségével. A felszínformák megismerése tanulmányi séta, videofilmek, képek segítségével. Kialakításuk homokozóban, terepasztalon. Időjárási jelenségek előidézése kísérletekkel. Megfigyelés, következtetések levonása.</p>
<p>Országismeret Földünk, hazánk, lakóhelyünk. Elemi tájékozódás Magyarország domborzati térképén. A lakóhely megjelölése Magyarország megyéinek térképén. Anyanyelvünk, jelképeink (címer, zászló, himnusz). Hazánk fővárosa: Budapest. Budapest, a mi otthonunk. A lakóhelyünk a VIII. kerület élete.</p>	<p>Személyes élménybeszámolók, TV, videó, dia, könyvek alapján életképek Magyarországról. Budapest nevezetességei, várostörténete. Országház (jelképek), hidak, színházak, Nemzeti Múzeum, Duna, Vár, Állatkert, Margitsziget, bevásárlóközpontok, közlekedés. Tapasztalatgyűjtés, megfigyelés. A lakóhely társadalmi, gazdasági, kulturális élete. Közlekedés, hírközlés, hagyományok, lakóhelyi közösségek. Kiállítás fotókból, rajzokból, fogalmazásokból, hagyományos eszközökből és az itt gyártott ipari termékekből. Idegenvezető játék a lakóhely nevezetes helyeire.</p>

A továbbfejlesztés alapja:

- A tanuló rögzítse írásban tapasztalatait, megfigyeléseit, méréseit az előzetesen megbeszélteknek megfelelő módon! Tapasztalatai alapján döntsön mondatok, rövid szövegek igazságtartalmáról! Olvassa le helyesen a hőmérőt! Használja helyesen a tanult mértékegységeket!
- Nevezze meg az anyag halmazállapotait, azok néhány jellemzőjét! Közvetlen környezetéből nevezzen meg példákat a halmazállapot-változásra! Használja helyesen az oldódás, olvadás szavakat! Ismerje a mentők, tűzoltók, rendőrség telefonszámát, értesítésük módját!
- Nevezzen meg a környezetéből néhány fontosabb jellemző élőlény fajt! Sorolja fel az élőlények életfeltételeit, ismerje az életjelenségeket!
- Ismerje, hogyan kerülhetők el a betegségek! Tudja megkülönböztetni az egészséges és a beteg állapotot! Tervezze meg változatos, egészséges étrendjét!
- Tájékozódjon az iskola környékéről készített térképvázlaton! Állapítsa meg helyesen iránytű segítségével a fő világtájakat. Nevezze nevén a település jellemző felszíni formáit, felszíni vizeit, nevezetes épületeit, közlekedési eszközeit!
- Ismertessen egyet a település hagyományai közül!

4. évfolyam

Időkeret:

évi óraszám: 74 óra

heti óraszám: 2 óra

Egyre több lehetőséget biztosítunk a természettudományos megismerési módszerek alkalmazására, bővítésére a tanulói csoporton belüli munkavégzés önálló megszervezésével és irányításával, a mérés, vizsgálat megtervezésével és önálló kivitelezésével, könyvtári munkával szerzett tapasztalatok, ismeretek rögzítésével, a vizsgáldások eredményeinek párban, csoportban történő kommunikációjával.

A tanulók környezettudatos magatartásának formálása a tanulócsoportokon belüli tevékenységekkel történik: a környezet tisztántartásával, a szennyezés környezetre gyakorolt hatásának vizsgálatával, a környezetszennyezés kezelési lehetőségeinek megismerésével és alkalmazásával.

Folytatjuk a természetes és mesterségesen létrehozott, fenntartott élőhelyek és azok élőlények természetes tudományos módszerekkel történő vizsgálatát csoportmunkában. A természetes élőhelyek bejárásával, a természetes és a mesterséges élőhelyek összevetésével, az élőhelyek létrehozásával és a természetes élőhelyek használatával kapcsolatosan megvitadjuk az emberi felelősség kérdését.

A tanulók figyelmét saját fejlődésükre irányítjuk: az emberi életszakaszok jellemzőinek, az egészséget károsító szokások hatásainak, a mértéktelen fogyasztói magatartásnak megismerésével, könyvtári munkával, természettudományos módszerek alkalmazásával, vitával a tanulói csoportban végzett munkával.

A tájékozódási képességet tovább fejlesztjük térképhasználattal és saját térkép készítésével, a lakóhely felszíni formáinak bejárásával és lerajzolásával, az országismeret megalapozásával, a biztonságos közlekedés gyakoroltatásával.

Tovább folytatódik a pozitív attitűdök fejlesztése a természetes és mesterséges élőhelyekhez, közvetlen lakókörnyezetünkhöz, hazánkhoz és a benne élő népcsoportokhoz.

Témakörök, tartalmak	Tanulási tevékenység
<p>A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan).</p> <p>Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgáldás, egyszerű kísérletek végzése, a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok követése, következtetések, egyszerű összefüggések felismerése.</p> <p>Önálló mérés a gyakori szabvány mértékegységek alkalmazásával.</p> <p>Az ismeretforrások (gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképek, álló- és mozgóképek) felhasználása a megismeréshez tanítói segítséggel.</p> <p>A tapasztalatok rögzítése élősóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.</p>	<p>A tapasztalatok lejegyzése, rendezése, elemzése tanítói segítséggel. Folyamatos megfigyelés.</p> <p>Méréssor megtervezése, végzése.</p> <p>Az egyéni ismeretszerzés megalapozása. Búvárkodás a könyvtárban. Önálló beszámolók a könyvtári tájékozódás eredményéről.</p> <p>Internet használata.</p> <p>Összefüggő feleletek tanítói kérdésekre. A jelenségek megfigyelésével, okok keresésével következtetések levonása.</p>

Az élő természet alapismeretei

A tanuló környezetében megfigyelhető élőhelyek jellemzői.

Növény- és állatfajok jellemzői (testfelépítése, szervei, táplálkozása, szaporodása, viselkedése, alkalmazkodása a környezethez). Táplálkozási kapcsolatok.

Testünk, életműködésünk

Az ember életkori szakaszai.

A különböző korú emberek szervezetének, életműködésének, viselkedésének összehasonlítása.

Táplálkozási betegségek és az egészséget károsító szokások (vegyszerek, mérgező anyagok).

Szenvedélybetegségek: dohányzás, alkoholizmus, drogfogyasztás.

Légúti betegségek, allergiát okozó növények.

Kapcsolat a kisebbekkel, idősebbekkel és a társakkal. Barátság, szeretet.

A reklámok hatása életmódunkra.

Az élettelen természet alapismeretei:

Élőhelyünk a Föld.

Időjárás, éghajlat

Az időjárás hatása életünkre.

Környezetünk tisztasága, szennyezettsége (a talaj, a víz, a levegő, az erdők, az állatok, az emberiség veszélyeztetettsége).

A szennyezettség hatása az élőlényekre.

A megelőzés, a védekezés lehetőségei.

Otthonunk tisztasága, szennyező forrásai.

Mit tehetünk lakókörnyezetünk védelméért?

Tájékoztatósi alapismeretek:

„Amiről a térkép mesél...”

A domborzat és vízrajz ábrázolása a térképen.

Egyszerű összefüggések keresése az élőlény élőhelye, életmódja és testfelépítése között.

A helyi környezet és az élőlények környezetalakító hatásának vizsgálata.

A lakóhelyen megfigyelhető néhány lágyszárú és fűszárú növény, valamint néhány emlős, madár, gerinctelen állat tulajdonságainak rendszerezett megismerése, ezek táplálékláncba sorolása.

Dramatikus játékok az egyes életkori szakaszokról. Megfigyelés, mérések.

Érzékszervi tapasztalások (testtartás, a haj, a bőr minősége).

A vitaminok szerepe a táplálkozásban.

Beszélgetés, példák a káros szenvedélyekről, és azok következményeiről.

Az emberi kapcsolatainkat befolyásoló tulajdonságok

Példák, szituációk a mindennapi életből, az irodalomból.

Plakátok, TV-reklámok megbeszélése, elemzése, hatásuk.

Feldolgozás csoportmunkában, kutatás a könyvtárban, videofilm.

Folyamatos megfigyelések, egyszerű vizsgálatok, kísérletek a levegő, a víz, a talaj tisztaságával kapcsolatban.

Levegő, víz, talajvizsgálat érzékszervekkel, egyszerű eszközökkel (nagyító, szűrőpapír, vattadarab).

A különválogató hulladékgyűjtés szükségességének belátása, kezdeményezés, segítségkérés a felnőttektől.

A lakóhelyen és környezetében előforduló szennyezőanyagok hatása, tartós jelenlétének veszélyessége (füst, por, zaj, szennyvíz helytelen kezelése).

Közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés a felszíni formákról és a vizekről.

<p>Az életfontosságú víz. A vizek haszna.</p> <p>Országismeret: Elemi szintű tájékozódás Magyarország domborzati és közigazgatási térképén. A lakóhely a térképen.</p> <p>Tájaink képekben Magyarország és környezete. Szomszédos országok. Népcsoportok, kisebbségek hazánkban. Magyarok a határokon túl. Településtípusok (város, falu, tanya).</p> <p>Hazánk természeti szépségei, kulturális emlékei, értékei képekben.</p> <p>Híres magyarok, hírünk a világban. A lakóhely nevezetes szülöttei.</p> <p>Közlekedés: A kerékpáros közlekedés szabályai. A balesetek elkerülése. Utazás megtervezése.</p>	<p>A víz minősége, okos használata, takarékoság. A víz, mint megújuló energiaforrás. Tájékozódási gyakorlatok egyszerű tájolóval, a lakóhely térképével. Magyarország nagytájainak felismerése jellemző képek, leírások alapján. Tájékozódás a nemzeti parkok élővilágáról olvasmány szinten.</p> <p>Fotók, képek gyűjtése, tablók készítése.</p> <p>Nevezetes épületek, szobrok, templomok, népviseletek, népi építészet, hagyományok. Fotók, képek, könyvek gyűjtése, kiállítás. Egyéni élménybeszámolók, videofilmek alapján.</p> <p>A világörökség részei: Budapest dunai panorámája a várnegyeddel, az Aggteleki Nemzeti Park, Hollókő, a Pannonhalmi Apátság bemutatása röviden, könyvtárban való búvárkodás alapján.</p> <p>Híres magyarok. Kutatás a könyvtárban. A lakóhely híres szülötteinek felkutatása, tevékenységük.</p> <p>Gyakorlatok a kerékpáros közlekedés szabályainak elsajátítására. A veszélyhelyzetek okainak elemzése. Vonat, autóbusz menetrend használata. Udvarias viselkedés a közlekedésben.</p>
---	---

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI A 4. ÉVFOLYAM VÉGÉN

- A tanuló keressen a tankönyvön kívül más ismerethordozókból a tananyaghoz kapcsolódó információkat!
- Tanítói kérdésre néhány mondatos összefüggő felelettel válaszoljon!
- Tudja az élőlényeket megfelelő csoportba besorolni, ismerje a csoportok fő jellemzőit.
- Mutasson be egy-egy ismert növényt, emlőst, madarat és gerinctelen állatot a lakóhely környezetéből!
- Nevezze meg az életükhöz szükséges környezeti feltételeket!
- Nevezzen meg a környezetéből környezetszennyező forrásokat, ismerje azok egészségkárosító hatásait!
- Legyen képes méréseket végezni a tanult körben az emberi testen, nevezze meg a tanult élettani jellemzőket!
- Tudja, hogyan őrizheti meg egészségét, és mi veszélyezteti azt leginkább!
- Tudjon irányokat meghatározni fő égtájak segítségével.
- Ismerje a domborzat jelölését a térképen!
- Ismerje fel a Földön kívüli térségek létét!
- Találja meg lakóhelyét, valamint az ország nagy tájegységeit Magyarország domborzati térképén!
- Ismerje lakóhelyének védett természeti értékeit!
- Mutassa be a lakóhelyéhez közeli kirándulóhelyek egyikét!
- Nevezze meg a különbségeket az eltérő településtípusok között!
- Tudja, hogyan lehet megközelíteni a szomszédos településeket!
- Nevezzen meg veszélyhelyzeteket járművel való közlekedés, kerékpározás közben!
- Nevezze meg a lakóhelyén élő népcsoportokat, beszéljen szokásaikról, hagyományaikról!
- Rendelkezzen az életkorának megfelelő környezeti erkölccsel, társadalmi–természeti felelősséggel, együttműködő-képességgel, a személyes és közös felelősségtudat alapjaival!